

Araştırma Makalesi

Türk Gönül Coğrafyası Kavramına Antropolojik Bakış

Anthropological Overview Of The Concept Of Turkish Heart Geography

Güray ALPAR

Dr. Antropolog, Tarihçi. Stratejik Düşünce Enstitüsü

galpar1965@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0122-7795>

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
26.04.2019	06.05.2019	12.05.2019

Öz

Bilinen tarih sürecinde Türklerin Orta Asya'dan başlayarak; Çin'e, Hindistan'a, Rusya ve Avrupa içlerine uzanan coğrafyaya yayıldıkları, Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise bunu Afrika içlerine kadar genişlettikleri göz önüne alındığında, Türk Gönül Coğrafyasının sınırları kendiliğinden ortaya çıkar. Bugün dünyada yaşayan 380 milyon Türk nüfusuna ilaveten 1 milyar 800 milyon Müslüman ve bunun dışında Türk olmayan, ancak Türklerle gönül bağı kurmuş, millet ve topluluklar da değerlendirildiğinde tanımlanması gereken sınırlar daha da genişler. Ortak bir geçmişe sahip bu coğrafi alan birliktelik ihtiyacını her zaman hissetmiştir.

Bu coğrafi anlayışın bugünkü uluslararası ilişkiler kavramlarıyla tanımlanması mümkün değildir. Birçok dilde tam karşılığı olmayan "Gönül Bağı" kavramı, tam da Türkler ve onların coğrafyasında yaşayanlar arasındaki bağları anlatmak için oluşturulmuş gibidir.

Türkler Asya'nın derinliklerinden gelen binlerce yıllık birikimleriyle, bir köprü görevi üslenmişler ve gittikleri yerlerde kültürleri kaynaştırmayı ve sentezlemeyi başarmışlardır. Bunun temelinde hoşgörü vardır, insanlık vardır ve her şeyden önce adalet vardır. İşte bu nedendir ki, Türk Kurtuluş Savaşının en zor günlerinde bu gönül coğrafyası ayağa kalkmış ve topladığı yardımlarla destek olma yanında manevi olarak da Türkleri desteklemiştir.

Günümüzde Türklerin çekildiği bölgedeki güç boşluğu hala doldurulamamıştır. Dünyada düzenin bozulması Türklerin yaşadığı coğrafyadaki bütünlüğünün bozulduğu dönemde başlamıştır ve Türk Jeopolitik alanında kültürel gönül bağının yeniden kurulmasına ihtiyaç olduğu ortadadır.

Bu bölgelerde, günümüz uluslararası sisteminin bölge halkını geri bırakan, adaletten uzak mutluluk getirmeyen acılı projelerine karşılık; Eşit, adaletli, karşılıklı yardımlaşma, beraber kalkınma, kültürleşme ve bölge halkının ve komşularının huzur ve refahını esas alan bir yaklaşımla ortak projelerin oluşturulması durumunda barışın yeniden sağlanmasının ve bütün bölgeyi mutlu edecek sistemlerin oluşturulmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Bu makalede tarihi gelişimi içerisinde Türk Gönül Coğrafyasının oluşumuna dair bilgiler incelenerek, bu coğrafyada geleceğe yönelik barışçıl kültürel ve ekonomik birliktelik projeleri oluşturmasına yönelik görüşler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Alpar, G. 2019 Türk Gönül Coğrafyası Kavramına Antropolojik Bakış, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 841-856

Anahtar Kelimeler: *Gönül Coğrafyası, Kültür, Gönül Bağı, Antropoloji, Tarih, Dünya Düzeni, Ortak Geçmiş.*

ABSTRACT

Considering the fact that during known history process the Turks starting from Central Asia; have spread to China, India, Russia and European geography and during the Ottoman Empire, they expanded it into Africa the boundaries of the “Turkish Heart Geography” occur spontaneously. The limits to be defined are further expanded when evaluated in addition to the 380 million Turkish population living in the world, 1 billion 800 million Muslims and also non-Turkish nations and communities that have connected with the Turks. This geographical area with a common background has always felt the need for union.

It is not possible to define this geography with today's international relations concepts. The concept of “Heart of Bounds”, which does not have the exact equivalent in many languages and seems to have been created to describe the links between the Turks and their geography. With thousands of years of experience from the depths of Asia, the Turks have established a bridge and have succeeded in fusing and synthesizing the cultures where they have gone.

There is tolerance on the basis of this, there is humanity and above all there is justice. It is for this reason that in the hardest days of the Turkish War of Independence, this volunteer geography stood up and supported the Turks with the help they collected and morally supported.

Today, the power gap in the region where the Turks were withdrawn could still not be filled. Disruption of order in the world began in the period with the deterioration of integrity in the geography of the Turks and it is clear that there is a need to re-establish the cultural bond in the Turkish geopolitics.

In these regions today's international system, leaving the people back, not bringing happiness and unjusted projects. Contrary to this in the case of the creation of joint projects with equal, fair, mutual aid, co-development, acculturation and peace and prosperity of the people and neighbors of the region it is thought that the reestablishment of peace and the systems that will make the whole region happy can be created.

In this article, while given some of the information about the formation of Turkish Heart Geograpy during the historical development, on the other hand peaceful cultural and economic unity projects is going to defined that can be developed.

Key Words: *Heart Geography, Culture, Heart Bounds, Anthropology, History, World Order, Common Background.*

1. Giriş

“Gönül Bağı” uluslararası ilişkilerde her şeyin menfaat kavramı ve suni sınırlarla anlaşılmaya çalışıldığı günümüz ortamında sınırları olmayan kardeşliktir. Gönül bağı, karşısındakini hor görmemek, küçümsememek, inançlarına ve geleneklerine ve bir bütün olarak kültürüne saygı duymaktır. Bu ise zaten gönül bağı kavramı için elzem olan hususlardır ve tarih boyunca Türkler buldukları yerlerde halkla aynı anlayışı paylaşmayı başarmışlardır. İşte bu nedendir ki, Türk Kurtuluş Savaşının en zor günlerinde bu gönül coğrafyası ayağa kalkmış ve topladığı yardımlar yanında manevi olarak da Türkleri desteklemiştir.

Bu coğrafyanın bugünkü uluslararası ilişkiler kavramlarıyla tanımlanması mümkün değildir. Kavramın doğrudan bir karşılığı yoktur. Çoğu zaman anlatmak için ilave bir çaba gösterilmesi gerekir. Birçok dilde tam karşılığı olmayan “Gönül Bağı” kavramı tam da Türkleri ve onların coğrafyaları arasındaki bağları anlatmak için oluşturulmuş gibidir. Bu bağ Türkiye’de “Bozkırın Tezenesi” olarak bilinen Halk Ozanı Neşet Ertaş’ın “Gönül Dağı” isimli bir eserinde ortaya

koyduğuna benzer: “Kalpten kalbe bir yol vardır görülmez.” sözleri ile anlam bulan, görünmeyen ancak her an hissedilen kalpten kalbe giden bir bağ olarak tarif edilebilir.

Bir ulusu oluşturan niteliklerin neler olduğu hep tartışılmıştır. Bu tartışmaların kaynağında ulusun hangi tip bir topluma özgü nitelik olduğu bulunmaktadır. İleri sürülen önemli görüşlerden birisi de ulusun doğal bir biçimde insanlık tarihi boyunca kesintisiz var olduğunu savunan görüştür. Başlangıcı Esas Alan Yaklaşım (Primordialist Approach) olarak ileri sürülen bu görüşün öncülerinden birisi olan Clifford Geertz, bireyler arasında zaman içerisinde yapılandırılmış olmaktan ziyade ta başından beri ilksel bağların olduğu ve kaybolmayan bu bağların gücünün toplumdaki topluma değiştiğini savunur. Öyle ki bu bağlar doğal hissiyattan kaynaklanan nedenlerle insan karakterinin rasyonel olmayan duygusalıktan beslenen alt yapısını oluşturur (Geertz, 1963: s.107-113; Bacova, 1998:s.31-32).

Tarihçi Jean Paul Rou, Türkleri: “Kuzey ormanlarında çıkıp geldiler. Cesur, dağınık, marifetli ve henüz yolun başındaydılar. Önce bozkırlara, sonra Çin içlerine ve daha sonra da sonu başı belli olmayan bir sel gibi batıya doğru yayıldılar. Kültürler arasında barış ve huzuru tesis ettiler.” şeklinde tanımlamıştır (Roux, 2017). Gerçekten de Türkler; Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Mevlâna gibi filozoflarla ve Asya'nın derinliklerinden gelen binlerce yıllık birikimleriyle gittikleri coğrafyalarda kültürleri kaynaştırarak sentezlemeyi başarmışlardır. Bunun temelinde insana önem verme vardır, eşit yaklaşım vardır, hoşgörü vardır, insanlık vardır ve her şeyden önce adalet vardır. Özellikle insan sevgileri toplumsal barışı sağlamada önemli rol oynamıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, çeşitli kaynaklar incelenerek Türklerin buldukları coğrafyalarda binlerce yıl içerisinde oluşturdukları gönül bağı kavramı açıklanmaya çalışılacak ve günümüz uluslararası ilişkilerinin acımasız ve adaletsiz uygulamaları karşısında bu coğrafyalardaki insanların mutluluğunu ve birlikte gelişmesini esas alan bazı düşünceler ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu maksatla öncelikle Türklerin ilk defa tarih sahnesinde yer alışı incelenecek ve ardından göçlerle dünyaya yayılmaları, gittikleri yerlere medeniyeti, adaleti götürüşleri ve bu suretle gönül bağının oluşumu incelenecektir. Türklerin gönül coğrafyasından çekilmelerinin yarattığı boşluk değerlendirilerek, akılcı bir anlayışla hep birlikte geleceğe yönelik kültürel ve ekonomik bazı projelerin gerçekleşmesinin mümkün olduğu vurgulanacaktır.

3. Türklerin Tarih Sahnesinde Yer Alışlarına İlişkin Antropolojik Bulguların İncelenmesi

Yazılı kültürü uzun süre ihmal etmelerinden dolayı, Türklerin tarihi genelde başka ülkelerin kaynaklarından öğrenilir. Ancak bu kaynakların ne kadar gerçeği yansıttığı da değerlendirilmesi gereken bir husustur. Tarihin içinde saklanan manayı kavramak; olaylar hakkında düşünmek, araştırmak ve sebep sonuç ilişkilerini incelemekten geçer. Tarihçi ve Sosyolog İbn Haldun (1332-1406) tarihi olayların tam olarak aktarılamamasının nedenlerini; fikirlerde taraftarlık, nakledenlere değerlendirme yapmadan inanmak, maksadı unutmak ve hayatın kurallarını bilmemek olarak tarif eder (Haldun, 1989: s.92).

İbn Haldun'a göre, eğer anlatılan olay o zamanın örf, âdet ve sosyal hayatının gerçeklerine uymuyorsa, sadece nakil ve rivayetlere dayanıyorsa ve günün şartlarıyla geçmişi mukayese etmiyorsa genel olarak hatalara neden olur. Tarihi kavramak için insan hayatının doğasını anlamak gereklidir. Eğer tarihi doğru oluşturabilirsek toplum kendi kültürü içine hapsolmaktan kurtulur ve o toplumda evrensel bilinç gelişir. O halde bir tarihi olay incelenirken; olaylar hangi şartlar altında gelişmiştir, böyle bir olayın olması mümkün müdür ve tarafsız olarak aktarılmış mıdır gibi soruların cevaplarının bulunması gerekmektedir. Bu hususların Türk tarihinin incelenmesinde de dikkate alınması doğru olacaktır.

Türkler hakkında ilk kayıtlara Çin belgelerinde rastlanmaktadır. Araştırmalara göre Çinli tarihçilerin MÖ 2000'lerden itibaren Türklerden bahsettikleri görülür. Hiçbir millet birdenbire

ortaya çıkmayacağına göre, bunun çok daha öncesinin olduğu da kendiliğinden ortaya çıkar. Başlangıçta Türk adı sadece Türkçe konuşan kavimlerden birisinin adıydı ve bunlara “Türük” deniliyordu. Çinliler kuzeyden gelen halklara Hsiung-nu (Hunlar) veya “Kun” (Hun) diyordu. Bu isim onlara başındaki hanedanın adı nedeniyle verilmişti.

Türk sözcüğü ilk kez MÖ 1400’lerdeki Çin belgelerinde geçmektedir. “Güçlü” manasına geliyordu. Bu anlam şüphesiz bazı özelliklerinden dolayı onlara verilmişti. Bazı Bizans yazarları Türkleri, Herodot’un anlattığı eski çağ kavimlerine benzetmişlerdi. Giderek güçlenen Türkler MÖ 700’lerden itibaren Çin topraklarını ele geçirmeye başladılar. Hun Devletinin kurucusu Teoman, sonraki hükümdarları ise Mete Handır. Hunlar daha sonra “Türkler” diye isimlendirilen boyların atalarıdır. Teoman ve Mete’den sonraki hanların Türkçe isimleri bilinmemektedir (Çeçen, 2007:48). Büyük Hun İmparatorluğu MS 216 yıllarına kadar hüküm süren bilinen ilk büyük Türk devletiydi. Tarihçi Rou’da daha öncekileri göz ardı ederek Türklerin tarihini MÖ 318 yılında Hun Devleti’nin kuruluşuna dayandırır (Rou, 2007). Hunlar zamanın dağınık Türk Boyları derlenip toparlanmışlardı. Kore’den başlayarak Karadeniz’e kadar bölgede egemen olmuşlar ve buralara düzen getirmişlerdi. Ancak geniş coğrafyaları kontrol edebilmek sorun oluyordu. Hunlar zaman içinde dış ve iç etkenler nedeniyle bölündüler.

Türkler hakkında bilinen tarihler ile esasta var olanlar arasında büyük farklılıklar vardır. Özellikle yazılı kaynaklarda olmayan bazı buluntular bu tarihleri zamanın oldukça gerisine taşımaktadır. Genelde bugüne kadar bilinenler, Saka Türklerinin devamı olan Göktürkler’in bıraktıkları “Orhun Yazıtları” olmuştu. İçinde Türk adı geçtiği için bu yazıtlar Türk tarihi için en önemli belgelerden birisi oldu. Belge önemliydi, çünkü sadece ilk defa Türk adının geçmesinin yanında, devleti yöneten liderlerin milletle hesaplaşması, millete hesap vermesi ve Türk töresinden ve medeniyetinde söz ediyordu. Yazıtlar, sade ve keskin üslubu ile millet olmanın gereklerinden ve kutsiyetinden bahseden muhteşem bir eserdir. Ancak “Orhun Yazıtları” veya diğer adıyla “Bilge Kağan” veya “Köktürk Yazıtları” MS 730’lu yıllarda diktirilmişti (Kül Tügin Yazıtı MS 732, Bilge Kağan Yazıtı ise MS 734 yıllarında dikilmişti.) ve bu derin bir tarihi olan Türkler için oldukça geç bir tarihti.

Araştırmalar derinleştikçe Türk tarihinin daha da gerilere gittiği görüldü. Önce Orta Asya’da yapılan kazılarda MÖ 5000’li yıllarda Türklerin eski kültürüne ait buluntulara rastlandı. Ardından daha eski tarihlere ait buluntular ortaya çıktı. Kuzey Orta Asya’daki Uluken Vadisi Sülyek Köyünde, MÖ 7000’li yıllara ait yazıt bugüne kadar bulunan en eski yazıtlardı. Bu önemli belge Ön Türk dilinin ilk kez burada oluştuğunu ortaya çıkaran önemli bir belge niteliğindedir. Ancak bu tarihler de daha sonra yapılan araştırmalarda derinleşti ve MÖ 9000’li yıllara kadar gitti. Bu bakımdan Arkeolog Pumpelly’nin yaptığı araştırmalar Türk tarihi açısından çok önemlidir. Öyle ki, Orhun Yazıtlarının zamanı ile Pumpelly’nin araştırmaları sonucu ortaya koyduğu zaman arasında neredeyse 10.000 yıllık bir fark vardı. Bu konudaki araştırmalar arttıkça Türk tarihinin de daha eskilere gideceğine şüphe yoktur. Nitekim 1932 yılında Birinci Türk Tarih Kongresinin açılış konuşmasını yapan dönemin Milli Eğitim Bakanı Esat Bey şöyle diyordu (Tarih Kongresi Müzakere Zabıtları, 1933:s.7):

Türkler ana yurtları Orta Asya’da MÖ 12.000’lerde Yontma Taş Devrine geçerken Avrupa bundan 5.000 yıl sonra bu devirden kurtulmuş, (*Buzul çağında Britanya’nın bir ada haline gelmesi MÖ 6000, Manş Denizinin bugünkü halini alması MÖ 4000’lerdir.*) onlar ağaç ve kaya kovuklarında yaşarken Türkler Orta Asya’da kereste ve maden medeniyeti oluşturmuş, hayvanları evcilleştirmiş ve çiftçiliğe başlamıştır. Daha sonra buradan yayılarak Anadolu’da Eti, Mezopotamya’da Sümer medeniyetlerini kurarak Avrupalıları mağara hayatından kurtarmışlardır.

Arkeolog R. Pumpelly’nin yapmış olduğu kazılarda MÖ 9000’li yıllara ait birçok kültür kalıntısını ortaya çıkarmıştı (Pumpelly, 1905; Diyarbakirli N., 1972: s.4). Bu araştırmalar açıkça Türklerin yaşadığı bölgelerin medeniyetin ilk geliştiği bölgeler olması gerçeğini ortaya koyuyordu. Bu bölge o zamanlarda bile yerleşik hayata geçmiş, hayvanları evcilleştirmiş, tarım yapmış, dokumacılık ve bakır eşya yapımında en üst düzeylere ulaşmıştır. Atı evcilleştiren, atın üzerindeki koşumları geliştiren, kayak yapan bu halk şüphesiz dünya kültür hayatına ve

medeniyetine önemli katkılarda bulunmuştur. Bir Çin belgesinde, kayağın Türkler tarafından kullanıldığından açıkça bahseder. Türkler hakkında; “Ağaçtan yapılmış iyi evlerde yaşarlar, iyi atları vardır derken, ayaklarına kayak yaparlar, buz üstünden ağaçtan ata binerek koşar, oynarlar ve yarış yaparlar. Bunu yaparken de ellerine bir eğri ağaç dalı alıp bununla kayağı iterler” şeklinde kayıtlar vardır (Öngen, 2001: s.36).

Diğer taraftan karakter ve zihniyetin oluşumu ile iklim arasında yakın bir ilişki bulunduğu bilinmektedir (Stanwood, 2006: s.13). Türklerin yaşadıkları coğrafi alandaki zorluklar ise onların mücadeleci bir karaktere sahip olmalarına neden olmuştur (Özkan ve Atay, 2016: s.194).

4. Gönül Bağının Tarihi Kökenlerine Antropolojik Bakış

“Göç ve yayılma” Türk topluluklarının en önemli karakteristik özelliğidir. Türk tarihi konularında araştırmalar yapan Roux, “Kuzey ormanlarından çıkıp sonu başı belli olmayan bir sel gibi Batıya doğru yayıldılar ve kültürler arasında barışı tesis ettiler” derken Türklerin göçlerini kasteder. Gerçekte Türklerin göçleri Roux’un bahsettiği tarihlerden çok önceleri başlamış ve Asya ve Avrupa kıtasına binlerce yıl önce yayılmışlardı. Sümerler Türk olmasa bile, en azından Türklerle akraba bir ulustu. Birçok kültürel benzerliğin yanında, Sümerce ile eski Türkçe arasında ortak en az 350 kelime bulunuyordu. Bu devlet daha sonraları Roma İmparatorluğu sınırlarını da aşarak Avrupa içlerine Batı Hun Devleti olarak genişleyecekti (Çeçen, 2007: 47). Bu seferler sırasında Avrupalılar birçok kültür yanında, zırhlı süvari teknolojisini de Hunlulardan öğrendiler (İnalçık, 2011:18). Türklerle birlikte, Macar, Fin, Bulgarlar da göçebe kavimlendendi (Lucas, 1953: s.260).

Efsaneye göre Türkler düşmanlarının zulmünden korunmak için dağların arasına sığınmış ve burada çoğalarak dünyaya yayılmışlardır. Buradan bir yol bulmaları ise “kendilerine yeni bir yol açmak” manasına geliyordu. Ancak unutmamakta fayda var ki, ne kadar ayrılırlarsa ayrılınsalar boyların hepsi yakın akrabaydılar ve ortak bir geçmiş paylaşmanın getirdiği asla kaybolmayan bir gönül bağına sahiptiler.

Altay Dağları Kuzeyi eski Türk Yurdu olarak bilinir. Yapılan araştırmalarda, Minusinsk bölgesindeki “Afanasyevo” eski Türk kültürünün temsilcisi olarak ortaya çıkmıştır (Taşağıl, 2017: s.45). Ana yurttan ilk göç hareketleri MÖ 3000’li yıllarda Altay ve Tanrı Dağlarına doğru gerçekleşmiştir. Aynı tarihlerde Baykal Gölü çevresine de göçler olmuştur. Hititler de Orta Asya bozkırlarından gelip, Güneybatı Asya ve Hindistan’daki eskimiş uygarlıkları yıkan göçebe dalgalarından birisiydi. Hititler MÖ 2000’lerde Anadolu’ya büyük bir huzursuzluk ve karışıklıktan sonra oluşan boşlukta gelmişti.

Daha sonraki tarihlerde ise Hindistan, Sibirya, Ural Dağları, Avrupa’nın içleri, Rusya, Kafkasya, Afganistan gibi bölgelere göçler gerçekleşmiştir. MS 300’lü yıllarda ise Hunların Anadolu ve Azerbaycan gibi bölgelere göçü söz konusudur (Taşağıl, 2017: s.46). Örneğin Erzurum ve çevresi bu tarihlerde 100 yıldan fazla bir süre Hun hakimiyetinde kaldıktan sonra Bizanslılar tarafından ele geçirilmişti.

Milattan sonraki ilk yüzyıllarda, Anadolu’da nüfus azaldığından, Bizans Devleti buralara Balkanlardan Türk Boylarını getirip yerleştirmişti (Yavuz, 1996: s.693). Bulgar Türkleri MS 530 yılında Fırat Nehri ile Trabzon arasındaki bölgeye, hemen ardından Avar Türkleri de Doğu Anadolu bölgesine Bizans İmparatorunun isteği ve onayı ile yerleştirilmişlerdi. Aynı şekilde Hazarlar, Fergana Türkleri ve Peçenekler de 1000’li yıllardan önce Anadolu’ya yerleşen diğer Türk boylarıydı.

1000’li yıllara gelindiğinde bile Avrasya steplerinden Batıya doğru göçler devam ediyordu. Türklerin göçünden sonra, yerleşik tarım toplumları ile göçebeler arasında bir kayma ve kaynaşma oldu (Sander, 1993:s.43). Selçukluların geldiği dönemde, Bizans yönetimi halk desteğini yitirmiş ve Rumlar, Ermeniler, Süryaniler tarafından nefretle karşılanıyordu. Bu yüzden halk kendi inançlarına saygılı, adaletli, huzurlu ve emniyetli bir ortam sağlayan Türklere fazla direnmediler. Türkler bir anlamda sadece bu coğrafyayı değil, yerli halkın gönlünü de ele geçirmişler ve bu suretle Anadolu’yu kısa bir sürede ele geçirmişlerdi (Koca, 2003: s.29-42).

Dahası geldikleri bu bölgelerde tutunmayı başarmışlardı. Ne İranlılar ne Araplar ne de diğer büyük güçler gittikleri coğrafyalardaki etnik yapıyı değiştirememişlerdi çünkü onlar Türklerin başardığını yapmaktan oldukça uzaktılar. Türkler gittikleri bölgelerdeki yerli halkın inançlarına ve kültürlerine saygılı olduğundan, fazlaca bir dirençle karşılaşmıyorlardı.

Türklerin eski yurtları doğal sınırlara sahip değildi. Bu nedenle varlıklarını sürdürebilmek için sürekli bir genişleme ihtiyacı duyuyorlardı. Bu ihtiyacı Anadolu'ya geldiklerinde bir derece giderdiler. Kapalı topraklara sahip alanlardan açık denizlere ulaşabilecekleri, doğal engellerle çevrilmiş bir coğrafyaya ulaşmışlardı. Bu coğrafya Türklerin dünyaya açılmalarını daha da kolaylaştırıyordu.

Gerçekten de Türklerin dünyaya açılımı dinamik, sürekli ve sınırsızdır. Göç edenler gittikleri yerlerde kaybolup gittiler. Türklerin çoğu ise askeri yeteneklerinin verdiği gurur duygusu ile benliklerini yitirmeden ayakta kalabildiler (Sander, 1993: s.53). Türklerin güçlü nitelikleri ise bir anlamda onları adeta efsaneleştiriyordu. Bir şekilde onlarla ilişkilendirilmek bile onore ediciydi. Fransız tarihçisi Jean Poucet, “Ortaçağ ve Rönesans Dönemlerinde Troya Kökenli Mitosu” isimli eserinde ve 6. Yüzyılda yaşamış tarihçi Fredogaire'nin yazdığı eserlerde “Troyalıların Avrupa'ya geldiklerinde ikiye ayrıldıklarından, bunlardan birisinin Francon ile Franklar'ın, ötekisinin ise Turcoth'le Türklerin ortaya çıkmasına yol açtığından” bahsederler. Aynı söyleyiş 1460'larda yaşamış Sebastian Momert'in yapıtlarında da görülür (Boray, 2005:s.47).

Türkler tarih boyunca göç ettiler ve geniş bir coğrafyada devletler ve sistemler oluşturdular. Büyük medeniyetleri bir araya getirerek yönettiler. Göç, özgürlüklerine düşkün olan Türkleri, bunu korumanın zorunlu koşulu olarak, devletler kurma ve onu güçlü kılmamanın unsurları haline getirmiştir. Türkler, karşılaştıkları uygarlıklar içinde ya eridiler ya da onları kendi içlerinde erittiler. Ancak her şeye rağmen varlıklarını korumayı ve bu günlere taşımayı başardılar (Özkan ve Atay, 2016: s.204).

Türk dili de bu göçler esnasında birçok dilin etkisi altında kaldı. Değişti, gelişti, güzelleşti ancak asla kişiliğini yitirmedi (Güvenç, 2000:s.79). Dil, farklı coğrafyalara dağılmış Türkleri birbirine bağlayan en güçlü bağıdır. Örneğin, Zaza dili üzerine yapılmış araştırmalarda bu dilin Çuvaşların diliyle benzerliklerini ortaya konulmuştur. Zaza'ca Rusya'da yaşayan Türk Çuvaşların dilinden erken ayrılmış olup Çuvaşça ile binlerce ortak kelimeleri bulunmaktadır (Alpar, 2013: s.58). Buna göre Türk boylarının kültürleri ve dilleri arasında o kadar çok benzerlikler vardır ki, dışarıdan bir yabancı gözüyle ve yüzeysel incelemelerde varmış gibi gözükken farklılıkların, ayrıntılı gözlem ve araştırmalarla şaşırtıcı ölçüde benzerliğe dönüştüğü görülür. Başlangıçta yabancı gibi gelen bir kelime incelendiğinde aslını büyük ihtimalle Türk tarihinin kökeninde, bir Türk boyunun lisanında, Anadolu'nun bir başka ağız yapısında bulmak mümkündür (Alpar, 2013: s.63). Her ne kadar unutulsa veya unutturulmaya çalışılsa da müşterek tarih, birliktelik geçmişi ve ortak kültürel değerler bir şekilde var olmaya devam ediyor.

Tarihte hiçbir toplum Türkler kadar dünyaya açılıp geniş alanlara yayılmamıştır. Yine hiçbir toplum kendisini ve ilişki kurduğu toplulukları Türkler kadar değiştirmemiş, hiçbir toplum Türkler kadar tarihin akışını değiştirmede rol oynamamıştır. Türkler tarih sahnesinde var olduktan itibaren, zaman içinde toplumsal yapı içerisinde yazılı olmayan kurallar oluşturmuş ve töre denilen bu kurallar, Türklerin “devlet yapısı olmasa bile” hayatta kalmalarını sağlamıştır. Bu kurallar sayesinde dağılsalar bile Türkler yeniden bir araya gelmeyi başarmışlardır. Bu husus Türkleri diğerlerinden ayıran bir özellik olarak varlığını günümüze kadar korumayı başarmıştır.

Türk tarihi büyük ölçüde aynı zamanda dünya tarihidir. Eski Dünya Kıtalarının büyük bölümü bir şekilde tarih boyunca Türklere vatan olmuştur. Gidilen bölgelerde sağlanan özgürlük ve hoşgörü ortamı ise gerçekten araştırılmaya değerdir. Türkler sadece Asya kıtasında kalmamış, gönül coğrafyalarını Avrupa ve Afrika içlerine kadar genişletmişlerdi. Bu gönül coğrafyasına Türklerin yanında büyük bir İslam coğrafyasının da dahil olması demekti. Türk Uygarlığı Akdeniz kıyılarına ulaşmış büyük uygarlıkların son örneklerindedir. Türkler Akdeniz'in güney ve doğu kıyılarına ulaştıklarında hakimiyetleri altında yaşayan halklar da Türklerle özdeşleştirilmişlerdir.

Gönül bağları bununla da kalmamış, Türkler mazlum milletlerin umudu olmuş ve bu topluluklar da zamanla gönül coğrafyasının bir parçası haline gelmişlerdir. Örneğin, Java ve Malezya gibi yerler 1522 yılında Portekizliler tarafından işgal edildiğinde Sumatra'daki Ace devleti Osmanlılardan yardım istemiş ve Osmanlılar da bu isteğe olumlu cevap vermişlerdir (İnegöllüoğulları, 1998: s.2). Diğer taraftan Osmanlıların Afrika'ya girişleri ile bu kıta ile olumlu ilişkiler gelişmeye başlamıştır. Sultan İdris'in 1571 tarihinde Osmanlı Sultanına elçi göndermesi ile Türklerin etkisi Batı Afrika'ya kadar uzanmıştır (Başbakanlık Arşivi İstanbul, Mühimme Defteri, 30/213/494).

Asıl ilginç olan Osmanlı'nın Afrika'daki asıl büyümesinin kendisinin gerilediği dönemde gerçekleşmesidir ki, bunu gönül bağından başka bir kavram ifade edemez. Afrika tarihini yazan Ajayi ve Crowder'e göre Türkler aynı anlayışı paylaşımlarından dolayı Afrikalılar ile iyi ilişkiler geliştirmiştir (Ajayi ve Crowder, 1977). Türkler sorumlulukları altındaki bölgelerde halkın yaşam biçimi koruyor, onlara eşit ve adaletli davranıyor ve insanların kendilerini geliştirmelerine imkân sağlıyordu. Sudan, Mısır, Cezayir gibi bölgeler Osmanlı idaresinde refah içinde yaşıyordu. Buradaki huzur ortamı ve modernleşme Batı'da panik yaratmıştı. Bazı Batılı yazarların da açıkça kabul ettikleri gibi, Osmanlı Batıların aksine kendi egemenlikleri altındaki bölgelerde modern sistemler oluşturmuş ve iç düzeni sağlamıştı (Ajayi ve Crowder: s.236).

Bu dönemde Afrikalı bölgesel liderlerin Türklerden taleplerde buldukları ve özellikle davet ettikleri görülür. Kongo'da 19. Yüzyılın ikinci yarısında Emirlik Kuran Hamid Muhammet, Osmanlı Hükümdarını Halife olarak tanımıştı. Osmanlılar bugünkü Çad'ın güneyindeki Müslümanlarla da gönül birliği içerisindeydiler. Bu dönemde bölgedeki Müslümanların çağrısı ile Osmanlıların etkilerini Fezzan'a kadar genişlettikleri görülmektedir. Bu bölgede Avlat Süleyman ile işbirliği ile Afrika içlerine giden yolları kontrol eden Caravan bölgesi de kontrol altına alınmıştı (Ajayi ve Crowder, 1977: s.117).

Osmanlılar döneminde Mısır Sudan'ı; Etiyopya, Somali, Kongo ve Uganda'ya kadar uzanıyordu. Buna Ekvator bölgesi de dahildi. 1857 yılında Ümit Burnu'nda yaşayan Müslümanlar, Osmanlı Hükümdarı Abdülaziz'e bir mektup yazarak dinlerini daha iyi öğrenebilmek için kitaplar istemişlerdi. 19. yüzyılın ikinci yarısında Güney Afrika'ya gönderilen Ebubekir Efendi, bölgedeki Müslümanları Osmanlıya bağlamış ve kıtanın güneyinde İslamiyet'i yaymıştır. 1870'li yıllara gelindiğinde faaliyet alanı öylesine genişlemiştir ki Mozambik'te bile okullar açılmıştır. Çaresiz kalanlar için Türkler bir umut kapısıydı.

Afrikalıların Osmanlıya bağlılığı Madagaskar'a kadar uzanmıştı. Bu gönül bağının bir sonucuydu. İşte bu yüzden Birinci Dünya Savaşı öncesinde Cihat ilan edildiğinde; Etiyopya İmparatoru İyasu, kendini Türklerle müttefik ilan edip İngilizlere karşı cihada katılmış, Darfur Sultanı Ali Dinar bu çağrıyla Fransız Çad'ında baş kaldırmış ve Nijerya ile Sudan'da İngilizlerle savaşmıştır. Aynı şekilde Libya'da Sufi Kardeşlik Örgütü Batı Mısır'ı ve Nijer'i işgal edip İngilizleri kıyılara kadar geriletmişti. Desteğin etkileri Batı Afrika'nın tamamında, Sierre Leone ve Gambiya gibi ülkelerde bile hissedilmiştir (Boahen, 1985:s.283-298).

Bu örnekler açıkça göstermektedir ki, Türkler gerçekten de dışa açık yapıları ve binlerce yıllık birikimleri ile Türk Dünyası ile diğer kıtaları ve kültürleri aynı çatı altında gönül birlikteliği kavramı altında birleştirmeyi başarmışlardı. Bunun temelinde ise şüphesiz birçok nitelikleri yanında; eşitlik, adalet ve hoşgörüyü içselleştirmiş olmaları vardı.

5. Gönül Coğrafyasında Günümüzün Uluslararası Sisteminin Yarattığı Sorunların Değerlendirilmesi

Lewis'e göre "Batının yayılmasında daha önceki Moğol, Hun, Arap ve Osmanlı yayılmasında bulunmayan ahlaki bir kusur bulunmaktaydı (Lewis, 2006: s.150). Bu yüzden Türkleri anlamakta güçlük çekiyorlardı. Tıpkı 1913 yılında Anadolu'yu at sırtında dolaşan Dr. Harvey'in söylediği gibi: "Türk insanı! Sen Batı insanının hep bir şeylerin gerisinde koşuşturan insanların ulaşmak istediği, ancak hiçbir zaman çözemeyeceği bir sır olarak kalacaksın."

Tarihleri boyunca Türkler sürekli küresel bir düşünceyi içlerinde taşımışlar ancak tek taraflı, çıkarıcı ve adaletsiz bir küreselleşmenin her zaman karşısında olmuşlardır. Diğer taraftan Türklerin çekilmek zorunda kaldığı coğrafyaların sömürülmesi için Osmanlı'nın ve Türklerin kötülenmesi gerekiyordu. Arjantinli yazar ve düşünür Jorge Luis Dorges, Kartaca'nın kötü ününün Romanın eseri olduğunu iddia eder. Ona göre Türklerin kötü bir imaja sahip olmasının temel nedeni de yine Avrupa'dır. Avrupa bilinçli olarak kötü bir imaj oluşturduktan sonra kendi politikaları ve çıkarları çerçevesinde bu imajı bir propaganda aracı olarak kullanmayı ihmal etmiyordu (Kumrular, 2008: s.7).

Bir toplumu yönlendirmek isteyen bütün ideolojiler tarihle oynarlar. “Tarih hırsızlığı” kavramı tarihin yazımında, Batı tarafından tarihin ele geçirilmesi olarak tanımlanır. Özellikle 19. Yüzyılın başından itibaren sömürgecilik ve sanayileşmenin bir sonucu olarak Batı Avrupa dünya tarihini kendisini öne çıkaracak şekilde yeniden kurguladı (Goody, 2014: s.15). Bu anlayış ötekini hep durağan ve dışarıdan yardım almaksızın kendini değiştirmeyi becerememiş olarak görülmesidir. Bu durum ise ötekine olan her türden muameleleri meşrulaştırır (Goody, 2014: s.340). Bu “Tamam yaptık ama biz de ona medeniyet götürdük.” gerekçesidir.

Batı tarihinin büyük kısmı Türklerle mücadele içinde geçmiş ve “Türk Karşıtlığı” politik gereksinimleri bir sonucu olarak çıkar amaçlı kullanılmıştır. Tarih boyunca sömürgeci devletler bir yöreyi ele geçirmek için doğrudan askeri güçlerini kullanabildikleri gibi bunu farklı yöntemler kullanarak gerçekleştirdikleri de olmuştur. Bu yöntemlerden birisi de hasım olarak belirledikleri tarafı ve onun kültürünü tanıdıktan sonra; onları ayrıştırma, birbirine düşürme ve bölerek ayrı ayrı kontrol altına almak olmuştur. Ne yazık ki Türk Gönül Coğrafyası da buna maruz kalan alanlardan birisidir. Bu nedenle Türklerin idaresinde huzur içinde yaşayan toplulukların, Türklerden sonra aynı huzuru bir daha asla bulamadıkları görülür. Osmanlı'nın terk ettiği topraklarda yaşayan Filistinli bir gencin söylediği “Bize yıllarca okullarda Osmanlı'dan nefreti öğrettiler. Şimdi ise bizlere rahmet okutuyorlar” sözü en açık biçimde bu gerçeği ortaya koyar.

Batı düşüncesinde kölecilikle başlayan devlet, toplumu ezen bir gücü temsil ederken, Türkler de “millet” varlığını koruyan, toplumun tümünü temsil eden kamusal bir örgüt olarak ortaya çıkmıştır. Bu gerçekten büyük bir zihniyet farklılığıdır. Örneğin Fransa Kralı Frank IV. Loise, “Devlet benim. Uruklarımın canı ve malı benimdir.” derken, Bilge Kağan, “Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmam.” der. Türk toplumunda lider, halkı için fedakârlık ettiği oranda liderdir.

Bu kadar çalışma ve karalama kampanyalarına rağmen, kökü tarihin derinliklerine uzanan “Gönül Bağı”nın öyle kolay kolay silinemediği de açıkça ortadadır. Türklerden tarihsel bağlarının bulunduğu coğrafyalarda “büyük devlet olma sorumluluğunu yerine getirme beklentisi” hep olmuştur. Onca zenginliğine rağmen sömürdükleri ve yıkıma uğrattıkları ülkelerden gelen birkaç göçmeni dahi çocuklarıyla birlikte günlerce denizlerde, o ülke bu ülke dolaştırıp kabul etmeyen, göçmenleri tekrar denize atan, sınırlarına gelen çaresiz insanlara karşı askerlerine ateş emrini veren ülkelerin bu gönül bağını ve insan sevgisini anlamaları zaten mümkün değildir.

Finikelilerden sonra ortaya çıkan Yunanlılar, Finikelilerden farklı olarak, gittikleri yerlerde kendi kültürlerinden olanlarla olmayanlar arasında ayırım yapmışlar, onları “Barbar” olarak nitelendirmişler. Daha da ötesi kendilerinden olmayan yöre halklarını zaman içerisinde yok etmişlerdi (Özçelik, 2004: s.152-153). Barbarlık Batı toplumları için başlangıçta kendilerinden olmayı simgelerken, zamanla medeni olmayan ve ilkel manasında kullanılmaya başlanmıştır. Her ne kadar Batı eksenli taraflı tarih anlayışı etkisinde Türk kökenli topluluklar göçebe ve hatta barbar olarak nitelendirilse de Türklerin eski çağlardan beri kendilerine özgün sağlam bir toplumsal yapı ve siyasal sisteme sahip oldukları bilinmektedir. Nitekim birçok Batılı yazar Türklerin kendisine özgü kültür ve hayat tarzlarını keşfettikçe küçümseyen tavrı bıraktıkları hatta hayranlık duymaya başladıkları da görülmektedir.

6. Gönül Coğrafyasına Yönelik Düşünceler

Batının yarattığı samimiyetsiz ve adaletsiz olan bu sistemin uzun süre ayakta kalabilmesi mümkün gözüküyor. Modernleşmenin yarattığı sorunlar karşısında, öncelikle hoşgörü ve

güvene ihtiyaç var. Dünya tarihi incelendiğinde insanın yapısına uyan, adaletli, onları işin içine katan ve aidiyet duygusu yaratan sistemlerin, bu özelliklerini kaybetmedikleri sürece, uzun süre ayakta kaldığı görülür. Tarihi, bilimi anlamak, kendi yerimizi bulmak ve yeniden insana dönmek zorundayız.

Tarih, sadece geçmişe değil, geleceğe de ışık tutar. Tarih; bilmek, anlamak, karşılaştırmak ve yeni durumlara uyarlayarak yeniden anlamlandırmaktır. Tarih, bir anlamda kendini bilmektir (Alpar, 2014:3). Tarih içinde ne kadar geriyi görüp anlamlandırabiliyorsak, o kadar ileriye görebilir ve büyürüz. Romalı devlet adamı ve düşünür Çicero: “Geçmiş bilmemek sürekli çocuk kalmak gibidir.” demişti (Modzelewski, 2010).

Bir kültürü incelemek o kültürün içerisine nüfuz ederek özelliklerinin açığa çıkarılması demektir. Çinliler Hun Türkleri ile aralarındaki ilişkileri incelemek üzere Çinli Tarihçi Sov MaCh’ien’i görevlendirmişlerdir. MaCh’ien Türklerin toprak esaslı bir devlet olarak değil, akrabalık bağlarının biçimlendirdiği bir topluluk olduğunu ortaya çıkardı ve Türklerin kendilerine has özelliklerini tespit etti (Bates, 2013: s.4). MÖ 125 yılında bunlar bir rapor halinde Çin imparatoruna sunuldu ve yapılan çalışmalarla Hunlu Türkler kendi aralarında bölündüler.

Sun Tzu, “Savaşmadan düşmanı dize getirmek en büyük başarıdır.” diyordu. (Parker, 2014: s.1). Göktürklerin yıkılması da yapılan bir “kültür incelemesi”ne dayanıyordu. Türklerin artan gücü karşısında çaresiz kalan Çin İmparatoru Sui Yangdi (605-616), üst düzeyde bir yöneticisi olan Pei Ju’yu Türkler hakkında araştırma yapmak üzere görevlendirdi. Pei Ju bir süre Türkleri ve kültürünü inceledi, notlar aldı. Pei Ju araştırmasından sonra verdiği raporda şöyle diyordu: “Türkler aslında yalın ve karmaşık olmayan bir halktır, onların arasına kolaylıkla nifak sokulabilir.” (Zieme, 2006: s.136). Göktürkler de tıpkı Hun Türkleri gibi bölündüler. Bilge Kağan yaptırdığı anıtında bu olayı şöyle anlatır:

Başımıza ülküsüz, kötü kağanları getirdiler. Buyrukları bilgisiz, korkakça ve kötüydü. Vezirleri de kendileri gibiydi. Ülkenin huzur ve töresini bozdular, beyleri üzdüler. Beyler, yöneticiler ve halkıyla beraber bütün millet bozuldu. Hepsi geçimsiz, uyumsuz, hak ve hukuk tanımaz oldular. Düşmanlarımız kardeşi kardeşe düşürdüler, beylerle milletin arasını açıp fesat soktular, kurdukları gizli hile ve düzenlerle Türk devletini yıktılar.

Buna rağmen Türkler ayakta kalmayı başardılar. Kültür oluşumu sadece doğal nedenlere dayandırılmaz. Halkların yaşayış tarzları, ortak kaderleri, inançları, toplumsal psikolojilerini de gözden uzak tutmamak gerekir. Her milletin yapısında mutlaka bir üst yapı söz konusudur ve bu yapının her türlü kültürel baskıya rağmen dağılması söz konusu olamaz.

Ancak geçmişten ve hatalardan da ders çıkarılması gerekir. Yoksa Göktürk Hakan’ının “Türk doyunca acıkacağını, acıkınca da doyacağını bilmez. Çinlilerin entrikalarına kandıkları için devletlerini yitirdiler.” tespiti tekrar tekrar gerçekleşmeye devam eder. Düşmanın görevi yıkmaya çalışmak, entrikalar kurgulamaktır. Büyük milletlerin görevi ise liyakatli kişilerin akıl ve düşünceleri ile adalet, hakkaniyet ve ehliyeti esas alarak milleti bir arada tutmak ve beraberlik içinde yapılan kötü niyetli projeleri boşa çıkarmaktır. Unutulmamalıdır ki, kültürler, “tarihsel süreçler boyunca biçimlenmiş” yaşam tasarımlarıdır. Geleceğe ilişkin kesin hükümler ortaya koymak zordur. Ancak, aklımızla geçmişte benzer olayları esas alarak muhtemel oluşabilecek durumları tahayyül etmek mümkün olabilir. İzlenen yolu değiştirebilirsek, beklenen son da farklı olabilir.

Türk dünyasının düşünce tarihi sanıldandan daha zengindir (Çobanoğlu, 2003: s.101). Bilincimizin bir özelliği, şimdi yanında geçmişe ve geleceğe de bir anlam kazandırmasıdır. Geçmiş hatırlamak onu hafızamızda canlandırmak, farkına varmak ve geçmişi bugüne taşımaktır. Geçmiş böylece anlam kazanır.

Ülkelerin ulusal gücü ve bu gücü kullanıp kendilerine siyasi, ekonomik ve askerî açıdan güvence altına alabilmelerini sağlayacak yol ve yöntemler bulmaları kendi karakterlerine göre değişebilir (Özkan ve Atay, 2016: s.20-23). Tarihten gelen genetik, sosyolojik, kültürel birikim ile Türkler,

kendi değerlerini esas alarak gelecek yüzyıllara yönelik güzel projeler geliştirme yeteneğine sahiptirler.

Diğer taraftan toplumsal çözülmeye yönelik organizasyonların engellenerek, toplumu ayakta ve diri tutacak denge durumunun tekrar yaratılması ve uzlaşa oluşturulması gerekir. Günümüzün güçlü üretim ve dağıtım ağına sahip sistemlerinin gücü karşısında kültürel unsurları korumanın tek şartı, bilgi ve teknolojik üretime katkı sağlayacak insan gücünü yetiştirebilmektir. Bu maksatla Türk gönül coğrafyasının eğitim sistemlerinin de üretim ve geliştirme doğrultusunda yönlendirmesi gerekmektedir. Üretim ve gelişme kültürel işbirliğinin de esas şartıdır.

Bugüne kadar Türkler hakkında birçok araştırma yapılmış ve özellikleri ayrıntılarına kadar tespit edilmiştir. Güney Kore’li diplomat H. Lee Türklerle ilgili 2002 yılında yazmış olduğu bir kitapta: “Türkler birbirlerine Korece’de karşılık bulamadığımız sevgi sözcüleriyle seslenen, Batılı görünüşleriyle Doğulu yüreklere sahip insanlardır. Dünyada hiç kimse Türkler kadar konuksever olamaz. Evlerine gelen misafirin Tanrı tarafından gönderildiğine inanırlar.” demişti (Özkan ve Atay, 2016: s.213). Gönül coğrafyasının güçlü niteliklerin varlığından şüphe duyulmamaktadır ancak bunların açığa çıkarılması ve gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Güç olan insanın kendi varlığını araştırması yani kendini bilmesidir. Kimlik ve tarih ulusları bir arada tutar. Bu nedenle toplumlar kendi tarihlerini kökleştirerek kimliklerini sağlamlaştırmak isterler. Kimlik bir anlamda dünya görüşü, nasıl algıladığı veya algılandığı ile ilgilidir. En basit tanımıyla kimlik; “Kişilerin ve toplumların kimsiniz, kimlerdensiniz?” sorularına verdikleri cevaptır (Güvenç, 2000: s.3). Kim olduğumuzu bilirsek nerelere varabileceğimizi de tahayyül edebiliriz.

Türklerin sınırları belli olmayan büyük bir yurttan yaşadıkları iddia edilir. Bu anlamda Türklük; coğrafi sınırlara bağlı kalmayan bir kültür, dil ve tarih sentezidir. Şüphesiz Dünya üzerindeki bütün Türklerin bu bilinci taşıdığı söylenemez. Ancak bunu sağlamak için de yeterli entelektüel çabanın sarf edildiği söylenemez. Bu bilincin kazandırılması uzun vadede ve zor da olsa planlanması ve ısrarla uygulanması gereken bir konudur. Türk dünyasının geçmişinde var olan değerleri yeniden hatırlayıp harekete geçirmesi gerekir ki, Türk dünyasının aydınlarının bu konuda yapacakları bilimsel çalışmalara büyük ihtiyaç vardır. Yapılacak çalışmalar askeri alanlardan daha çok öncelikle kültürel ve ekonomik alanlara yöneltilmeli ve özellikle dil alanında toplumları birbirine yaklaştıracak adımlar atılmalıdır.

7. Sonuç

“Gönül Bağı” uluslararası ilişkilerde her şeyin menfaat kavramı ve suni sınırlarla anlaşılabilirliğe çalışıldığı ve barış ile huzura en fazla ihtiyaç duyduğumuz günümüz ortamında sınırları olmayan kardeşliktir. Bu kavramın içerisine diğer kültür ve inanışları hor görmemek, saygı duymak ve eşit şartlarda olmayı kabulleniş vardır. Çağımızın gönül coğrafyasının geri bırakan adaletsiz uygulamaları karşısında böylesi eşit, adaletli ve karşılıklı yardımlaşarak kalkınmayı esas alan ortak projelerin sunulması kaçınılmazdır ve bunlar zaten Türk kültürü içerisinde var olan niteliklerdir. Bu projeler hiçbir ülkenin ve toplumun karşısında olmayıp tamamen kültürel ve ekonomik alanda barışa hizmet edecek niteliktedir.

Dinler ve medeniyetler arasında çatışmaların körüklendiği ve birbirine düşürülmeye çalışıldığı dünyada barışı sağlayacak çalışmalara daha fazla ihtiyaç olduğu ortadadır. Bugün sadece Türk Dünyası değil, geçmişte aynı kaderi paylaşan Gönül Coğrafyası da jeopolitik oyunların mücadele alanı konumundadır. Sorunlar vardır ancak bunları karşılıklı yardımlaşma ile fırsatlara da dönüştürmek mümkündür. Bunun için geçmişten gelen ortak değerler zaten mevcuttur. Sorun bunları ortaya çıkarabilmekten geçmektedir.

Gönül bağı olarak ortaya konulan bu bağın her türlü maddi gücün ötesinde bir gücü olduğu muhakkaktır. Gönül Bağı yayılmacı ve saldırgan amaçlı olmayıp tamamen barışa ve kalkınmaya hizmet edecek bir projedir. Böylesi bir bağın uygulamada bir araya getirilmesi ise ancak bağın kapsamı içindeki herkesin ortak çabası ile mümkün olacaktır. Bu alanda ve bütün dünyada daha

barış dolu bir ortamın sağlanabilmesi için “Türk Gönül Coğrafyası Barış Projeleri” oluşturulmasına ihtiyaç olduğu ortadadır.

Gönül Coğrafyası işbirliği için güçlü bir siyasi destek için olmazsa olmazdır. Önce karar vermek ve ardından Türk Gönül Coğrafyası bilim dünyasının ve düşün adamlarının bir araya gelip işin felsefesini ortaya koymaları gerekmektedir. Bundan sonra konseptler oluşturulup bilgili uygulamacılar eliyle kültürel ve ekonomik alandan başlamak üzere çalışmalar başlatılmalıdır. Yapılan çalışmalar ve sonuçları denetlenmeli ve gerekli düzenlemeler süratle gerçekleştirilmelidir. Bu konuda yapılacak planlı çalışmalar bu coğrafyadaki bütün toplumların yararına olacak, politik, ekonomik ve kültürel yalnızlıktan kurtararak güçlerini artıracaktır. Bu işler arasında belki de en sonuncusu gerçekten uzak bir takım yayılcı söylemlerle bölge ve bölge dışındaki güçlerin tedirgin edilmesi olmalıdır.

Şüphesiz geniş bir alana dağılmış bu coğrafyayı bir araya getirmek zordur. Öncelikle düzenlenecek bir liderler zirvesi ile üst düzey desteğinin sağlanması bunun daha alt düzeylerde belli aralıklarla tekrar edilmesi yerinde olacaktır. Bunun dışında ihtiyaç duyulan alanlarda bilge insanlardan değişik konseylerin ve danışma kurullarının oluşturulması mümkündür. Bu kurum ve kuruluşların çalışmaları koordine edilmeli ve ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilmelidir.

Tek merkez, tek yaklaşım ve lider ülke gibi kavramlar üzerinde konuşulmamalıdır. Lider ülkenin olmadığı, gerektiğinde birden fazla merkezde ancak her ülke ve bölgenin gücüne, baskın özelliğine, kabiliyetine göre farklı görevler üslendiği bir yapılanma esas alınmalıdır. Bu, kurumsallaşma ve olayların arka planlarını gören düşün insanları ile güçlü planlama ve iradeli uygulamacıları gerektirir. Bu konuda devlet kurumları yanında, özellikle sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin işin içerisinde olması gerekmektedir.

Dışarıdan plansız ve acele çalışmalarla bu kadar geniş bir bölgenin anlaşılması mümkün değildir. Bu çalışmalarda uzmanlaşma önemli olduğundan planlı bir şekilde uzmanlaşma sağlanmalı, belirlenen konuları ayrıntılı olarak araştırarak ve danışmanlık yapacak uzmanlar yetiştirilmelidir.

Verilecek burslarla Türk Gönül Coğrafyasının dilini iyi derecede bilen ve ihtiyaç duyulan konularda uzmanlaşmış lisansüstü öğrencilerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Çalışmaların takip edilmesi ve düzeltici tedbirlerin alınması kaynakların kaybedilmemesi ve boşa harcanmaması açısından önemlidir. Önceden planlama, akılcı uygulama ve sonuçlarının her aşamada takibi ile kaynakları daha rasyonel kullanmak mümkün olabilecektir.

Yapılacak çalışmaların her aşamasında gerek iç gerekse dışarıdan kaynaklı engellerin olması muhtemeldir. Bu konularda hazırlıklı olunmalı ve her aşamada ortaya çıkabilecek sorunlar üst kurullara iletilerek sorunların üst düzeyde süratle çözümlenmesi yoluna gidilmelidir.

Bölgedeki veya bölge dışı bazı ülkelerin bazı projelere kuşku ile yaklaştıkları görülmektedir. Böylesi bir algı ise bu ülkeleri yapılan veya yapılacak projeleri önceden görüp engellemeye sevk etmektedir. Projenin hiçbir ülke ve ittifaka karşı olmadığı iyi anlatılmalı, çevredeki ülkeler de bazı projelere dahil edilmeli ve birlikte kalkınma hedef alınmalıdır.

Sonuç olarak; Dünyada daha barış dolu bir ortamın sağlanabilmesi için “Türk Gönül Coğrafyası Barış Projeleri” oluşturulmasına ihtiyaç olduğu ortadadır. Bu alanda gerçekçi projelerin akılcı bir şekilde birlikte oluşturulması durumunda ise başarı sağlanamaması için bir neden yoktur.

8. Kaynakça

Alpar, Güray. (2018). *Antropolojik Bakış Açısıyla Stratejik Dünya Tarihi*, Pelit Yayınları, Konya. s.3.

Alpar, Melek. (2013). *Bingöl Ağzı ve Folkloru Üzerine Bir İnceleme*, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4, s.53-65, Ankara.s.58, 63.

Ajayi J.F., Michael Crowder. (1977). *History of West Africa*, Volume 2, Longman Group, UK.s.117, 236.

- Bacova, Viera. (1998). The Construction of Nation Identity, On Primordialism and Instrumentalism, Human Affairs. s.31-32.
- Başbakanlık Arşivi İstanbul, *Mühimme Defteri*, 30/213/494.
- Birinci Türk Tarih Kongresi, *Konferanslar Müzakere Zabıtları*, (1933). Ankara.s.7.
- Boahen, A. Adu. (1985). *General history of Africa, VII: Africa under colonial domination, 1880-1935*, UNESCO, Heineman, California.s.283-297.
- Boray, Erden, Ferit. (2005). *Bilinmeyen Tarih ve Türkler*, Kumsaati Yayınları, İstanbul.s.47.
- Cenapoğlu, Özkul. (2003). *Türk Dünyasının Epik Destan Geleneği*, Ankara.s.79.
- Çakır, Mikdat. (2004). *Savaş Sosyolojisi*, Mars Matbaası, Ankara.s.67.
- Çeçen, Anıl. (2007). *Türk Devletleri*, Fark Yayınları, Ankara.s.48,471.
- Diyarbakirli N. (1972). *Hun Sanatı*, MEB Kültür Yayınları, İstanbul.s.4.
- Fukuyama Francis. (2008). *Kör Nokta*, Profil Yayıncılık, Çev. Hasan Kaya, İstanbul.s.43.
- Geertz, Clifford. (1963). The Intefrative Revolution:Primordial Sentiments and Civil Politics in the New States. Clifford Geertz (Ed). *Old Societies and New States*, Free Press, New York.s.107-113.
- Goody, Jack. (2014). *Tarih Hırsızlığı*, Çev. Gül Çağalı, İş Bankası Yayınları, İstanbul.s.15,340.
- Güvenç, Bozkurt. (2000). *Türk Kimliği*, Remzi Kitapevi, İstanbul.s.3,79.
- Haldun, İbn. (1982). *Mukaddime*. Çev. Zakir Kadiri Ugan, MEB Yayınları, İstanbul.s.92.
- Hungtington, P. Samuel. (1993). *“Medeniyetler Çatışması mı?”*, Çev. Mustafa Çalık, Türkiye Günlüğü, Ankara.s.56.
- İnalçık, Halil. (2011). *Osmanlı*, Timas Yayınları, İstanbul.s.18.
- İnegöllüoğulları, Metin. (1998). *Asya Pasifikte Türk İzleri*, Celal Bayar Üniversitesi Yayını, Manisa.s.2.
- Jean Paul Rou, (2007). *Türklerin Tarihi*, Çev. Lale Aslan Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul.s.78-89.
- Koca, Salim. (2003). *Türkiye Selçukluları Tarihi*, II, Çorum.s.29-42.
- Kumrular, Özlem. (2008). *Türk Korkusu*, Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul.s.7.
- Lewis, Bernard. (2006). *Ortadoğu’da Irk ve Kölelik*, Çev.Ender Günsel, Truva Yayınları, İstanbul.s.150.
- Lucas, S. Henry. (1953). *A Short History of Civilization*, MCGraw-Hill Book Company, New York.s.260.
- Marchetti, Silvio. (2011). *“Avrupaluların Gözüyle Türkler; Mitos ve Yanlış Anlaşılma”*, Dünyada ve Avrupa’da Türk İmgesi, Kitap Yayınevi, İstanbul.s.56.
- Modzelewski, Korol. (2010). *Barbarların Avrupa’sı*, Çev. Nedim Demirtaş, İş Bankası Yayınları, İstanbul.s.210.
- Pumpelly, R. Schmid. (1905). *Exploration in Turkestan*, Washington.s.32.
- Roux, Jean Paul. (2017). *Türklerin Tarihi, Pasifik’ten Akdeniz’e 2000 Yıl*, 11. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.s.56.
- Roux, Jean-Paul. (1995). *Türklerin Tarihi*, Çev. G.Üstün, İstanbul.s.79.
- Öngen, Basri H. (2001). *Türk Kültür Tarihinde Spor*, Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, Ankara.s.36.

Özkan Çağrı, Atay Ahmet Gürkan. (2016). *Milletlerin Karakteri, Kültürü Bilinci*, 1. Cilt, Bilgi Yayınevi, Ankara.s.20-23, 194,204,213.

Sander, Oral. (1993). *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü*, Ankara.s.89.

Sander, Oral. (2003). *Siyasi Tarih*, İmge Yayınevi, Ankara.43-53.

Stanwood, Cobb. (2006). *Gerçek Türkler*, Mavi Ağaç Kültür Sanat, İstanbul.s.13.

Taşagül, Ahmet, (2017). *Kök Tengri'nin Çocukları*, Bilge Kültür Yayınları, İstanbul.s.45-46.

Yavuz, Ercan. (1996). *Devşirme Sorunu*, Belleten Cilt I, Sayı 197.s.693.

Zieme, Peter. (2006). *Cengiz Han ve Mirasçıları*, Moğolistan'daki Eski Türk İmparatorlukları, Sabancı Üniversitesi, Garanti Yayınları, İstanbul.s.136.

Research Article

Türk Gönül Coğrafyası Kavramına Antropolojik Bakış

Anthropological Overview Of The Concept Of Turkish Heart Geography

Güray ALPAR

Dr. Antropolog, Tarihçi. Stratejik Düşünce Enstitüsü

galpar1965@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0122-7795>

EXTENSIVE SUMMARY

Introduction

Considering the fact that during known history process the Turks starting from Central Asia; have spread to China, India, Russia and European geography and during the Ottoman Empire, they expanded it into Africa and the boundaries of the “Turkish Heart Geography” occur spontaneously. The limits to be defined are further expanded when evaluated in addition to the 380 million Turkish population living in the world, 1 billion 800 million Muslims and also non-Turkish nations and communities that have connected with the Turks. This geographical area with a common background has always felt the need for union.

It is not possible to define this geography with today's international relations concepts. The concept of “Heart of Bounds”, which does not have the exact equivalent in many languages and seems to have been created to describe the links between the Turks and their geography. With thousands of years of experience from the depths of Asia, the Turks have established a bridge and have succeeded in fusing and synthesizing the cultures where they have gone.

There is tolerance on the basis of this, there is humanity and above all there is justice. It is for this reason that in the hardest days of the Turkish War of Independence, this volunteer geography stood up and supported the Turks with the help they collected and morally supported.

Today, the power gap in the region where the Turks were withdrawn could still not be filled. Disruption of order in the world began in the period with the deterioration of integrity in the geography of the Turks and it is clear that there is a need to re-establish the cultural bond in the Turkish geopolitics.

Method

In these regions, Turks evacuated, today's international system, leaving the people back, not bringing happiness and unjust projects. In this study, it will be tried to explain the concept of volunteer bond created by Turks in thousands of years in their geographies and to put forward some thoughts based on the happiness and mutual development of people in these geographies against the ruthless and unjust practices of today's international relations.

In this article, while given some of the information about the formation of Turkish Heart Geograpy during the historical development, on the other hand peaceful cultural and economic unity projects is going to defined that can be developed. For this purpose, firstly the place of the Turks on the stage of history will be examined and then will be investigated their spread to the world with migration, to take civilization and justice to the places they go and forming the geography of the heart.

Discussion of the Findings

This insincere and unfair system created by the West does not seem possible to survive for a long time. In the face of the problems created by modernization, there is a need for tolerance and trust.

When the history of the world is examined, it is seen that the systems that conform to the structure of the human, fairness, incorporating them into the work and creating a sense of belonging remain standing for a long time unless they lose these characteristics. We have to understand history, science, find our own place and return to humanity again.

History not only sheds light on the past, but also on the future. If we look into the future without knowing the past, we will not be able to get the right results. To know history is to know, to understand, to compare and adapt to the new situations. History is, in a sense, self-knowledge (Alpar, 2014: p.3). The more backward we can see in history, the more we can see and grow forward. Roman statesman and philosopher Cicero once said: Not knowing the past is like having children all the time (Modzelewski, 2010).

Studying a culture means penetrating into that culture and revealing its characteristics. The Chinese have commissioned the Chinese historian MaCh'ien to study their relationship with the Hun Turks. MaCh'ien revealed that the Turks were not a land-based state, but a society shaped by kinship ties and determined their unique characteristics (Bates, 2013: p.4). In 125 BC, these were presented to the Chinese emperor as a report, and as a result of cultural studies the Hun Turks were divided among themselves.

Sun Tzu were saying "It is the greatest achievement to bring the enemy to the ground without fighting." (Parker, 2014: p.1). The demolition of the Göktürk was also based on a cultural study. Desperate in the face of the increasing power of the Turks, the Chinese Emperor Sui Yangdi (605-616) appointed Pei Ju, a senior executive, to do research on the Turks. Pei Ju examined Turkish and culture for a while and took notes. Pei Ju, in his report after his research, said: "The Turks are in fact a simple and uncomplicated people, they can be easily dissipated among them." (Zieme, 2006: p.136). The Göktürks were divided as Hun Turks. Bilge Khan tells the story of his memorial: "They brought us Kagans, without vision as a bad leader. His orders were ignorant, cowardly and evil. Their queen was like them. They disrupted the peace and corrupted of the country, they upset the Bey's. With the Beys, the rulers and the people, the whole nation is broken. They were all became incompatible, incompatible, and they did not know rights and law. Our enemies have lowered the brother to the brother, They've opened up the misunderstanding between Beys and nation and they destroyed the Turkish state with secret tricks and layouts."

However, the Turks managed to survive. Cultural formation cannot be based solely on natural causes. People's lifestyles, common destinies, beliefs, social psychology should not be kept out of sight. There is a superstructure in the structure of every nation, and this structure cannot be dispersed despite all kinds of cultural pressure. However, also needs to be learned from the past and the mistakes. Otherwise, history continues to happen again and again. It should be noted that cultures are life designs that are shaped throughout historical processes. It is difficult to put forward definitive provisions for the future. However, it may be possible to envision possible situations that may occur in the past based on similar events in the past. If we can change the way we walked, the expected end might be different.

The history of thought of the Turkish world is much richer than it is thought (Çobanoğlu, 2003: p.101). One feature of our consciousness is that gives meaning to the past and the future. To remember the past is to enliven it in our memory, to realize it and to carry the past to the present. like this. Thus, the past becomes meaningful.

The national power of the countries and the way they use this power and find ways and methods to secure them in terms of political, economic and military terms may vary according to their own characters. With their genetic, sociological and cultural background, Turks have the ability to develop perfect projects for the next centuries based on their own values. For this purpose, the organization of social disintegration should be prevented and the balance situation which will keep the society alive and alive must be recreated and reconciliation should be established. In today's strong production and distribution network, the only requirement of protecting cultural elements in the face of the power of their systems is to raise the manpower that will contribute to knowledge and technological environment. Turkish volunteer heart geography must direct their

education systems according to this need. Production and development are the main condition of cultural cooperation.

Many researches have been done about the Turks so far and their properties have been determined to the details. The history and civilization of the BC 9000s were unearthed. Their superior human characteristics are also known. South Korean diplomat H. Lee wrote a book about the Turks in 2002 and said: "The Turks are people who have Eastern hearts with their Western appearances. They call out to each other with their love sentences which we could not find meaning in Korean language. No one in the world can be as welcoming as the Turks. They believe that the guest who came to their homes was sent by God." (Özkan ve Atay, 2016: p.213). There is no doubt about the existence of strong qualities of heart geography, but they need to be revealed and conveyed to future generations.

It is difficult to investigate their own existence, that is to know itself. Identity and history hold nations together. For this reason, societies want to strengthen their identities by rooting their history. In a sense, identity is about world perception, how it perceives or is perceived. The simplest definition of identity is the answers; "Who are you, which communities you belong and where did you come from."

It is claimed that Turks live in a large country with no borders. Turkishness in this sense; is a culture, language and history synthesis that does not depend on geographical boundaries. Undoubtedly, it cannot be said that all Turks on Earth have this consciousness. However, it cannot be said that sufficient intellectual effort has been used to achieve this. The acquisition of this consciousness is hard to implement but this issue should be planned and implemented decisively in the long term. The Turkish world must re-remember the values that exist in its past, and there is a great need for scientific studies of the intellectuals of the Turkish world.

The work to be done should be directed primarily to cultural and economic areas more than the military areas and steps should be taken especially in the language area to bring the societies closer together.

Conclusion

It is clear that there is a greater need for efforts to ensure peace today, while conflicts between religions and civilizations are fueled and attempted. Today not only Turkish Geography, but also Turkish Heart Geograph shares the same fate in the area of struggle for geopolitical games. There are problems, but it is also possible to transform them into opportunities through mutual cooperations. Planned work on this issue will benefit all societies in this geography and will increase their power by freeing them from political, economic and cultural loneliness. Among these things, perhaps the most avoided one is to be uneasy the powers outside the region and region with the expansionist rhetoric theories.

Undoubtedly, it is difficult to bring together this geography under one umbrella that is scattered over a wide area. Concepts such as single center, one approach and leader country should not be discussed. Where a leader country does not exist and where necessary, more than one center should be based on a structure in which each country and region is based on different tasks depending on its power, dominant characteristic and ability. This requires strong planning and willpower practitioners with people who think about the background of institutionalization and events. Common values from the past are already available. The problem is to reveal them. It is certain that this bond, which is revealed as a bond of power, has a power beyond any material power. The combination of such a link in practice will only be possible by the joint effort of everyone within the scope of the link.

It is a fact that there is a need for the development of Peace Projects for the Turkish Heart Geography in order to provide a more peaceful environment in this region and all over the world.